

Pierre van Haute – Pire (Ere –ambassadeur)

Geheim Leger 1940-1944

(Paard van Troje)

In 1943 was de auteur van deze beknopte geschiedenis van het Geheim Leger 22 jaar oud. Hij werd gerecruteerd door een weerstandsgroepering waarvan hij niets afwist. Het toeval wou dat hij aangeworven werd als estafette van het hoofdkwartier van het Geheim Leger. Aldus heeft hij in de nabijheid vertoefd van buitengewone persoonlijkheden waarvan bescheidenheid het voornaamste gemeenschappelijk kenmerk was. Na de bevrijding hebben allen de deur naar het verleden dichtgedaan .En aangezien geheimhouding de algemene regel was in de clandestiniteit , had de auteur van deze verhandeling, hoewel rechtstreekse getuige maar een fragmentarisch idee van datgene waarin hij door het toeval betrokken werd.

Het is pas heel veel later, nadat de actoren verdwenen waren dat hij de belangrijkheid van datgene wat verwezenlijkt werd ontdekte. Deze ontdekking heeft hij te danken aan Henri Bernard, professor aan de Koninklijke Militaire School. Deze laatste ,medestichter van de inlichtingendienst Luc, moet in december 1941 verdwijnen omdat hij ‘verbrand’ is. Aangekomen in Londen zal hij een tijd lang de 2de directie van landsverdediging van de Belgische regering leiden.

De geschriften van Henri Bernard , aan wie we de vrijwaring van dit roemrijke verleden te danken hebben , zijn gebaseerd op de archieven van de 2de directie van de nationale landsverdediging van de Belgische regering en op die van de Unie van de Verboderingen van het Geheim Leger.

Ongelukkig werd aan Henri Bernard de toegang tot de archieven van de staatsveiligheid geweigerd.

Het zou wenselijk zijn de Britse archieven van de Special Operations Executive , de dienst van de geallieerde strijdkrachten verantwoordelijk voor de operaties in de bezette gebieden, te consulteren.

Het doel van dit essay is een samenvatting van de geschiedenis van het Geheim Leger te bieden. Teneinde deze tekst niet te overladen was het nodig zich te beperken tot het citeren van enkel die personen die hun stempel gedrukt hebben op deze beweging. Vele individuele wapenfeiten zullen hierdoor spijtig genoeg niet vermeld worden.

Het is nochtans onmogelijk onkundig te blijven over datgene wat de radio operatoren verwezenlijkt hebben door de verbindingen met Londen te verzekeren.

Ze wisten dat de mogelijkheden aangehouden te worden op het ogenblik dat ze in België waren gearachuteerd zeer groot waren; dat ze zouden gefolterd en nadien geëxecuteerd worden. En toch vormde de recruterings voor deze elite eenheid nooit een probleem.

Monument voor de doden van het Geheim Leger
Frère-Orban plein te Brussel

Ter herinnering aan de 13 Kolonels en de doden van het geheim leger.

Gestorven op het slagveld: 1068

Geëxecuteerd: 657

Gestorven in de concentratiekampen: 2195

Gestorven tijdens uitvoeren van een opdracht: 12

Stemming in België na de nederlaag van mei 1940.

Het is moeilijk om in enkele zinnen de stemming samen te vatten die in België heerst nadat koning Léopold III de wapens neerlegt op 28 mei 1940. De militaire ineenstorting van de westerse democratieën veroorzaakt een echte aardschok. In België heerst neerslachtigheid, gelatenheid en een wrok tegenover de geallieerden die ons als verraders behandelen. Twee miljoen Belgen zich 1914 herinnerden, hadden de wijk naar Frankrijk genomen; voor velen betekent het de opluchting.

De nieuw orde verleidt sommigen en vóór de heropleving van Engeland, schijnt de overwinning van het Derde Rijk verworven.

In deze algemene ontreddeering, merkt men ongewone feiten. De dag volgend op de capitulatie, ontsnappen verscheidene officieren van het Belgisch leger aan de Duitse gevangenschap en beslissen de strijd verder te zetten. Eerder dan naar Engeland uit te wijken, verkiezen ze, ondergedoken de onmiddellijke actie in België.

De Kapitein- commandant stafbrevethouder Ch. Claser, de Kolonel stafbrevethouder R. Lentz, Charles Vanderputten, André Boereboom, weldra verwoegd door de Kolonel stafbrevethouder Bastin, stichten het Belgisch Legioen. Ze beslissen dit collegiaal te leiden. want in hum geest komt de bevelvoering ervan toe aan de Koning, hoofd van het leger.

Hun objectief is eenvoudig: de strijd tegen de bezetter verder zetten en waken over de ordehandhaving op het ogenblik dat deze verdreven zal zijn.

Zij zijn niet de enigen. Andere officieren handelen op de zelfde wijze, elkeen in zijn eigen regio. Zo komt het dat de Luitenant-generaal Pire die in Namen woont en die eertijds de Ardeense Jagers had bevolen, zich vanzelfsprekend bezig houdt met het oosten van het land. Zijn oudste zoon, beroepsofficier, is gevangene in Duitsland en zijn echtgenote, vluchtelinge in Franrijk wordt gedood tijdens een bombardement op de haven van Boulogne.

In het begin opereren deze officieren afzonderlijk, maar weldra komen deze kleine eenheden in contact met elkaar en hergroeperen ze zich rond het Belgisch Legioen op zulke wijze dat vanaf de zomer van 1941 het reeds een militaire organisatie is waarvan het belang niet kan onderschat worden.

Door toedoen van het Belgisch individualisme worden nog andere organisaties opgericht, zodat op het einde van de oorlog vijftien bewegingen met militaire karakter officieel erkend zullen worden.

De weerstand organiseert zich eveneens in de schoot van de burgermaatschappij: ontsnappingsroutes, sluikpers, of inlichtingendiensten, waarvan W.Churchill in zijn oorlogsmemoires zal vermelden dat 80% van de inlichtingen aan de geallieerden meegedeeld afkomstig zijn van België.

De weerstand tegenover de bezetter behoort tot de oudste tradities van onze bevolking. Dit verklaart ook dat er zich snel een bloeiende zwarte markt ontwikkelt om zoveel mogelijk goederen te onttrekken aan de systematische plundering georganiseerd door de bezetter om zijn oorlogsmachine draaiende te houden.

De eerste contacten tussen de regering en het Belgisch Legioen.

Heel vroeg zoekt Londen zich te informeren over de toestand in België.

De Special Operations Executive (SOE), de Britse dienst voor operaties in bezette gebieden en de regering sturen gezamenlijk in oktober 1940, de belangrijke zending Hireling, geleid door de Kapitein stafbrevehouder Cassart naar België. Deze zending brengt zowel aan de geallieerden als aan de regering de ernst van de militaire weerstand aan het licht.

Vanaf 1942 is het Belgisch Legioen geworteld in het hele land en de dringende noodzaak de erkenning en de hulp van de regering te verkrijgen wordt dwingend, alsook de mededeling wat de geallieerden van haar verwacht.

Het is met die bedoeling dat de kapitein-commandant Claser, vergezeld van Philippe de Liedekerke Belgisch agent van de Special Air Service, naar Londen vertrekt waar hij op 18 juli 1942 aankomt.

De contacten met de 2de directie van landsverdediging en met Special Operations Executive zijn zeer positief. De vermaardheid van het Belgisch Legioen bij de Britten is reeds uitstekend.

De onderhandelingen met de regering daarentegen zijn ontgoochelend. Op 29 augustus 1942 komt Claser terug naar Brussel zonder de verhoopte bevoegdheden ontvangen te hebben van

de Belgische autoriteiten. Deze mislukking is ook de aanleiding voor de regering om de relaties met de SOE te onderbreken.

Men moet hierover niet verbaasd zijn. De regering bekeek met een zekere achterdocht deze beroepsmilitairen, trouw aan hun bevelhebber koning Leopold III, die een embryo van een nieuw leger organiseerden, dat op een dag politieke ambities zou kunnen koesteren.

Een andere bron van moeilijkheden, zowel voor de regering als voor de weerstand, was de rivaliteit tussen de diensten van landsverdediging die afhingen van de Eerste minister en die van de Staatsveiligheid, onder de bevoegdheid van de minister van justitie.

De tragische periode van aanhoudingen 1942-1943

Bij zijn terugkeer in Brussel op 29 augustus 1942 heeft de Kapitein-commandant Claser reeds een overzicht van de behoeften van de geallieerden en spant zich in om hieraan te voldoen.

Hij organiseert binnen de schoot van het Belgisch Legioen en onafhankelijk hiervan een vrijkorps voor militaire acties. Hij bekommert zich persoonlijk om dit vrijkorps en vertrouwt de verantwoordelijkheid voor het Belgisch Legioen toe aan de Kolonel Bastin. Deze splitsing was een vergissing met verreikende gevolgen.

Het einde van het jaar 1942 zal moeilijk zijn. Drie grondleggers van het Belgisch Legioen zullen aangehouden worden: de Kolonel Lenz, Vander Putten en Boereboom. Daarbij komt nog de vijandigheid van de regering ten opzichte van Claser, door sommigen beschuldigd toe te behoren tot extreem rechts.

Naar aanleiding van deze moeilijkheden en de stilte vanwege de SOE, wiens contacten met de regering verbroken zijn, besluit Claser naar Londen terug te keren.

Hij vertrekt op 2 november 1942 maar wordt vier dagen later in Frankrijk aangehouden.

Met hem verdwijnen alle stichters van het Belgisch Legioen.

Het jaar 1943 zal nog tragischer worden. De Duitse contra-spionage de Abwehrstelle Belgien die met diabolische doeltreffendheid werkt, verzekert zich van de medewerking van Belgische verraders die erin slagen zich in het vrijkorps te infiltreren.

Ziehier wat de Abwehrstelle Belgien bericht in zijn rapport van 8 november 1942 op bladzijde 4: Het vrijkorps is vanwege zijn organisatie en zijn leden een zuivere militaire organisatie. Het tracht een Belgisch geheim leger te vormen en heeft zeker geen politiek karakter. Het is zijn bedoeling een opstand te provoceren op dag J, te bepalen door de westelijke geallieerden op het ogenblik van de ontschepping. Met dat doel hebben zij het inzicht enerzijds het bezettingsleger aan te vallen (een aantal troepen werden voorbehouden om de legers die ontscheppen te helpen) een anderzijds schade toe te brengen aan de bezettingsmacht en haar te beletten een defensieve actie uit te voeren (door goed georganiseerde sabotagedaden te stellen).

Deze infiltratie in het vrijkorps geeft aan de Abwehrstelle Belgien de gelegenheid de hand te leggen op een lijst van 200 leidende personen. Op 27 april 1943 organiseren de Duitsers in Robermont, bij Luik, een schijnontmoeting met valse Britse handlangers.

De volgende personen begeven zich naar die ontmoeting: de Kolonel Siron, bevelhebber van het vrijkorps, de Luitenant-kolonel Adam, de Kapitein Van Nooten en de Luitenant Quinet. De Kolonel Bastin, in de hoop aldus nieuws uit Londen te ontvangen, vervoegt hen op de laatste

minuut. Adam wordt ter plaatse gedood, Bastin wordt opgesloten in Sint-Gillis ,de anderen worden naar Duitsland gestuurd waar ze omkomen.

De volgende dag houdt de Geheime Feldpolizei, 170 leidende figuren van het vrijkorps aan, volgens een Duitse bron; volgens een andere 143. Drievierden zullen nooit meer uit Duitsland weerkeren.

Wanneer Generaal Pire verneemt wat er zich afgespeeld heeft in Robermont verlaat hij Namen op staande voet. Hij doet er goed aan, want onmiddellijk na zijn vertrek doorzoekt de Geheime Feldpolizei zijn woning van onder tot boven.

Tijdens deze aanhoudingen vinden de Duitsers de volledige lijst van 9300 leden van het vrijkorps. De Oberkommandatur der Wehrmacht Belgien Nord Frankreich, is in de materiele onmogelijkheid over te gaan tot de aanhouding van al de betrokkenen en beslist de vervolgingen op te geven in de idee dat het vrijkorps volledig ontmanteld is. De OKW vergist zich. De schade aangericht door deze slachting is snel hersteld.

De regering in Londen erkent de Weerstand

Op het einde van 1942 heeft een uiterst belangrijke gebeurtenis plaats. De regering verandert zijn houding ten opzichte van de militaire weerstand .Deze verandering is het resultaat van een gezamenlijke actie van drie merkwaardige persoonlijkheden: de Kolonel Bastin, François De Kinter, schoonbroer van de Eerste minister Hubert Pierlot en van Jean del Marmol.

Laatstgenoemde, een reserve officier , is een van de belangrijkste vormgevers van de gewapende weerstand. Als lid van het eerste uur van het Belgisch Legioen wordt hij actief opgespoord door de Duitsers die zijn vrouw gijzelen, hoewel ze altijd zorgvuldig afzijdig gehouden werd van de geheime activiteiten van haar echtgenoot. Ze wordt naar Duitsland weggevoerd en zal nooit meer weerkeren.

In juli 1942 brengt Jean del Mermol in zijn woonplaats van Falaën, in het Naamse, de Kolonel Bastin, bevelhebber van het Belgisch Legioen en François De Kinder van de inlichtingendienst Zéro tesamen. Deze laatste 'verbrand' is klaar om naar Londen te ontkomen. Tijdens deze samenkomst heeft Bastin de gelegenheid om in detail de organisatie en het project van het Belgisch Legioen uit te leggen. Uitstekend ingelicht vertrekt François De Kinder naar Londen ,waar hij op het einde van het jaar aankomt.

Falaen, 26 juli 1942

Enkele weken later neemt de Belgische regering meerdere spectaculaire beslissingen: zij erkent het belang en de nuttigheid van de militaire weerstand in België. Aan de Kolonel Bastin vertrouwt ze de opdracht toe om de bestaande bewegingen te groeperen en de activiteiten ervan te coördineren; ze hernieuwt de relaties met de SOE, relaties die verbroken werden na het onfortuinlijk bezoek van Claser in Londen. In overeenstemming met de SOE definieert ze de opdracht van de weerstand en verdeelt ze de respectievelijke bevoegdheden van de staatsveiligheid en de 2de directie van Landsverdediging.

De eerste geleid door Fernand Lepage, zal verantwoordelijk zijn voor de burgerlijke weerstand: ontsnappingsroutes, sluikpers, inlichtingen enz; de tweede toevertrouwd aan Jean Marissal, organiseert de militaire weerstand .

Opdracht toegewezen aan de Kolonel Bastin

Op 30 december 1942 tekent de Eerste Minister een opdrachtorder dat kan beschouwd worden als stichtingsakte van de militaire weerstand. Een agent van de Staatsveiligheid wordt in België gearachuteerd om dit document aan de Kolonel Bastin te overhandigen. Deze aanvaardt de voorwaarden op 20 februari 1943.

Ziehier de voornaamste punten van dit opdrachtorder.

Het is onmogelijk dat de regering een officiële erkenning verleent aan deze of gene bestaande organisatie.

Ze kan slechts kiezen voor een onbesproken militaire persoonlijkheid om, verheven boven elke polemiek, boven elke controverse, boven elke politieke strekking, in staat om alle Belgen van goede wil, bereid om te dienen en mee te werken aan de bevrijding van het grondgebied, te verenigen. De Belgische regering heeft voor u gekozen (Bastin)(...); ze zal u ondersteunen en een officieel karakter verlenen aan uw bevelvoering , om zodoende een einde te stellen aan elke aarzeling, elke verdeling, en alzo de eenheid onder de strijdkrachten , bestemd om in België in actie te treden op het gewenste ogenblik te verwezenlijken.

Het doel van de afdelingen die u als opdracht hebt te vormen of terug op te richten en te groeperen is de vijand te bestrijden en te helpen aan de bevrijding van België.

-de regering werkt in onderling akkoord met de geallieerden

-de opdracht toegewezen aan de weerstand bestaat in het voorbereiden van alle acties die moeten ondernomen worden op dag J, om het transport en het communicatiesysteem van de Duitsers te ontwrichten ,teneinde de aanvoer van Duitse gevechtseenheden naar de landingsplaatsen te verhinderen en vervolgens de vooruitgang van de geallieerden te vergemakkelijken en uiteindelijk de bevrijding van het land maximaal te versnellen.

Het order bevat eveneens een lange passage om te herinneren aan het expliciet militair karakter van de weerstand. De ordehandhaving is geen verantwoordelijkheid van het Belgisch Legioen, dat onmiddellijk gedemobiliseerd zal worden nadat het land bevrijd is en plaats zal maken voor het reguliere leger.

De Kolonel Bastin, officieel aangesteld, zet zich actief in om het Belgisch Legioen te reorganiseren, conform de nieuwe richtlijnen.

Hij duidt de Kolonel Yvan Gerard aan als zijn opvolger en stelt zijn staf samen: Albert Melchior, stafchef; Jean del Marmol persoonlijke stafchef, verantwoordelijk voor de relaties met de burgerlijke overheid en andere groeperingen. Boris Wolters wordt verantwoordelijke voor de financiën, Maurice Renaut voor de mobiele reserve; Paul Stasse en Paul Staes voor sabotage; J. van der Bruggen, Ph van de Werve, H. Gallez, H. Laloux voor transmissies; Betty Motte voor codering(3) en de geestelijke J. Dessain voor de aalmoezeniers.

hij gaat over tot een belangrijke decentralisatie en deelt het land op in vijf zones, in plaats van drie voordien;

-om het nationale en militaire karakter van het Belgisch Legioen te benadrukken doopt hij dat nu om tot "Leger van België" ;

-hij brengt verschillende gevechtseenheden op de been: de mobiele reserve, het eskadron Bru, verantwoordelijk voor de bescherming van de generale staf.

-ten slotte pakt hij de gevaarlijke taak aan om de actie van de verschillende bestaande militaire organisaties te coördineren. Hij begint ermee de resten van het vrijkorps te integreren in het Leger van België. Met de inlichtingendienst Clarence is de samenwerking voorbeeldig. De relaties met het belangrijke Bevrijdingsleger ingeworteld in Luik en bevolen door Pierre Clerdent, de toekomstige gouverneur van Luik, maken het voorwerp uit van een protocol van overeenkomst, onderhandeld door Jean del Marmol en getekend op 20 april 1943.

Dit document houdt de passage in die uitstekend het volgende samenvat. De geaccrediteerde vertegenwoordigers van het Leger van België en het Bevrijdingsleger zijn samengekomen. Er werd kennis gegeven van het nationaal officieel mandaat dat werd verleend aan de bevelhebber van het Leger van België. Bovendien werd duidelijk omschreven dat het Leger van België, handelend in een constitutioneel kader, een specifieke militaire opdracht vervult. De gevolmachtigde vertegenwoordiger van het Leger van België geeft aan de vertegenwoordiger van het Bevrijdingsleger de formele garantie dat hij exclusief in dienst is van de nationale idee en de nationale instellingen, zonder aanzien des persoons en zonder politieke bedoelingen. Er wordt beslist dat het Bevrijdingsleger al zijn militaire middelen ter beschikking stelt van het Leger van België en voor de rest zijn acties zal coördineren met de chef van Leger van België.

De Witte Brigade, bevolen door de luitenant Louette, was reeds benaderd door de kolonel Housmans, bevelhebber van de provincie Antwerpen. De onderhandelingen die op bevredigende wijze vorderden werden ongelukkiglijk onderbroken wegens de aanhouding van beide officieren. De Koninklijke Nationale Beweging verenigt zich eveneens met het Leger van België. De verhoudingen met het Onafhankelijkheidsfront zullen gevoeliger liggen.

Dit Onafhankelijkheidsfront, waarbinnen de communistische invloed zal groeien in de loop der jaren, zal rijkelijk gesubsidieerd worden.

Het opdrachtorder dat Bastin aanvaardde en getekend werd in Londen op 23 februari 1943 sleept zich spijtig genoeg langs de verschillende diensten van de regering.

Bastin is verontrust over deze stilte. Op het laatste ogenblik, tegen het advies van zijn medewerkers in, beslist hij naar de bijeenkomst van Thiers de Robermont op 27 april te gaan

in de hoop zo nieuws van Londen te vernemen. Hij wordt samen met de leiders van het Vrijkorps aangehouden en gevangen gezet in Sint-Gillis.

Het Leger van België is hiermee onthoofd. De Kolonel Gérard neemt onmiddellijk het bevel op zich. Hij wordt op 25 mei 1943 bevestigd door Londen en duidt generaal Pire aan als zijn opvolger.

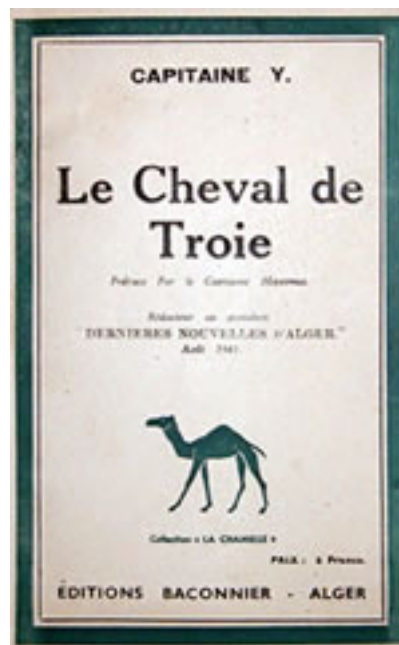
Einde september 1943 wordt de bevelvoering van het Leger van België weer getroffen. De Kolonel SBH De Schryver, bevelhebber van zone IV wordt aangehouden en onmiddellijk vervangen door Kolonel SBH Liebrechts. De Kolonel Mardulier, bevelhebber van de belangrijke sabotage afdeling wordt ook aangehouden. Zijn vervanger de Majoor Lempereur valt op zijn beurt. Albéric Maistriau, van de dienst Clarence neemt de interim waar in afwachting van de aanstelling van de Majoor van de genie De Ridder.

Deze nieuwe aanhoudingen tasten geenszins de doeltreffendheid aan van het Leger van België dat zich koortsachtig voorbereidt op dag J. Men organiseert 60 refuges-toevluchtsoorden om gevechtstroepen onder te brengen, men bereidt droppingzones voor parachutages voor en 15 ploegen om ze op te vangen.

De regering organiseert de militaire weerstand.

Eenmaal dat de verhoudingen tussen Londen en de weerstand in verband met de principes geklaard zijn komt het er nu op aan een wettelijk statuut te geven aan het Leger van België en zijn opdracht te bepalen. Dat zal de verantwoordelijkheid worden van de Luitenant - kolonel Jean Marissal, hoofd van de 2de directie van Landsverdediging. Hij neemt het voorzitterschap waar voor het uitwerken van verschillende fundamentele documenten:

-De statuten van het Leger van België genoemd de onderrichtingen die de geheime militaire acties regelen in het bezette land maken het onderwerp uit van een brochure van 29 bladzijden, voorgesteld onder een gecamoufleerde vorm en genoemd: Het paard van Troje.

-Het militaire actieplan in België voor de geheime troepen. Dit essentieel document gedateerd op datum van 31 maart 1943 is opgesteld in samenwerking met Generaal - majoor Gubbins, hoofd van de SOE.

-Dit actieplan met algemeen karakter, zal vervolgens meer in detail worden uitgewerkt door een plan voor sabotage en door 18 bijzondere richtlijnen.

De regering keurt deze documenten goed en organiseert de belangrijke zending Stanley om ze bij zijn bestemming te doen toekomen.

De Kapitein vlieger Adelin Marissal, broer van Kolonel Jean Marissal, leidt deze zending. Hij wordt bijgestaan door de Luitenant C. de Montpellier en door twee radio operatoren. Een van deze beiden wordt aangehouden, twee andere operatoren worden gearachuteerd.

Begin augustus overhandigt Marissal al deze documenten aan kolonel Gérard, alias Latour en op het einde van de maand licht hij Londen in dat alle documenten goedgekeurd zijn met enkele minimale aanpassingen.

Eenmaal de opdracht vervuld, keert Marissal naar Londen terug aan boord van een vliegtuig Lysander en overhandigt het rapport van zijn opdracht, waarvan hiernavolgend een uittreksel van de besluitvormingen, aan de regering. Uit alles wat hieraan voorafgaat kan men besluiten dat het Leger van België een ernstige, grote gedisciplineerde organisatie is die enkel de strijd tegen de troepen van de invaller beoogt. Het is onder het bevel geplaatst van twee grote militaire chefs die het vertrouwen gewonnen hebben van al hun aanhangers vanwege hun militaire kwaliteiten, hun patriotisme en de moed waarvan zij onder alle omstandigheden hebben blij gegeven. De geheime troepen hebben wapens en geld nodig, vooral wapens. Indien zij op dit vlak gesteund worden, zullen ze ontegensprekelijk ernstige problemen veroorzaken voor de bezettingstroepen tot op de dag J en op dat ogenblik zullen zij in staat zijn een onschatbare hulp aan de invasietroepen te verlenen.

Londen bereidt de militaire operaties voor de Weerstand voor

De 2de directie legt er zich dan samen met de SOE op toe om aan de noden van de weerstand tegemoet te komen: parachuteren van wapens en materieel, de organisatie van radioverbindingen, en financiering...

Het parachuteren voorafgaand aan de missie Stanley, beantwoordde aan plaatselijke noden. Vanaf nu moet dit op grote schaal georganiseerd worden. Enkele cijfers: van 3 maart tot 6 juni 1944 zullen 59 droppings plaatsgrijpen. Er worden 769 containers gedropt. Spijtig genoeg moet men het verlies van twee vliegtuigen betreuren, verschillende mislukkingen en aanhoudingen. Na deze datum zal het Leger van België nog 420 containers ontvangen. Deze droppings zullen ver onder de behoeften van de weerstand blijken.

De radioverbindingen voorafgaand aan 1943 waren ook plaatselijk verzekerd. Aangezien het Leger van België operationeel werd, was het noodzakelijk een permanente verbinding te organiseren tussen Londen, de bevelvoerders en de vijf zones van het land.

Radiozender van het Type A Mark III van de GQG van het geheim leger.

Een Brits onderrichter, de Kapitein Latimer werd gearachuteerd om het personeel op te leiden en die belangrijke permanente technische organisatie uit te bouwen.

Vanaf maart 1944 beschikken de bevelvoering alsook de zones I (centrum) en V (oosten) over vier verbindingen en de drie andere over twee permanente radioverbindingen.

Een van de grote bekommernissen van de opeenvolgende bevelhebbers van het Leger van België was dat hun manschappen zouden erkend worden als reguliere strijders, conform aan de bepalingen van de conventie van Den Haag van 1907. Londen dropt 60000 badges bestemd om op de uniformen, ter plaatse aan te maken, aan te brengen.

Op dat ogenblik overschrijdt het effectief van het Geheim Leger inderdaad 50000 manschappen. Op het ogenblik van de landing legt de regering ook een zeer officiële verklaring in die zin af. Moet het gezegd worden? Geen enkele strijder van het Leger van België heeft ooit gedacht dat hij zou behandeld worden als krijgsgevangene in het geval hij aangehouden zou worden!

Moelijkheden in de schoot van de bevelvoering

Nadat de Kolonel Bastin aangehouden werd op 23 april 1943 te Thiers de Robermont neemt de Kolonel Gérard de bevelvoering van het Leger van België waar en op 25 mei wordt hij door de regering bevestigd als bevelvoerder van de geheime troepen. Dan gebeurt er iets onverwachts.

Na weken van verhoringen in de gevangenis van Sint-Gilles laten de Duitsers Bastin vrij in juli, met de duidelijke bedoeling hem als lokaas te gebruiken in een nieuwe valstrik.

Aangezien Bastin 'verbrand' was, had hij de raad van Adrien Marissal, die aanwezig was in België omwille van de Stanley-missie, moeten volgen en met hem mee terug naar Londen keren. Aangezien hij het als zijn plicht achtte, beging hij de fout om te blijven. Hierdoor werd ook een ambigue toestand geschapen op het niveau van de bevelvoering van het Leger van België.

Hetgeen een zeer ernstig probleem had kunnen worden verdween ten gevolge van de definitieve aanhouding van Bastin. De Duitsers deporteerden hem naar het kamp van Gross Strehlitz, waar hij overleed op 1 december 1944.

De persoonlijkheid van de Kolonel Bastin stelde ook een probleem. Als te klassieke militair had hij het zeer moeilijk zich aan te passen aan de specifieke eisen van de clandestiene oorlog. Zijn staf maakte zich bezorgd over de risico's die dit veroorzaakte voor de hele organisatie.

Het onbehagen verergerde zodanig dat Jean del Marmol het op zich nam om Londen van deze toestand langs een omweg op de hoogte te brengen.

Van zijn kant was de Kolonel Gérard er zich van bewust dat de netten van de Geheime Feldpolizei zich rondom zijn persoon sloten en besliste zelf Londen op de hoogte te brengen dat hij 'verbrand' en gedwongen was om naar Londen te vertrekken. Anderzijds oordeelde hij dat de groeiende belangrijkheid van het Leger van België noopte tot het toevertrouwen van het bevel hiervan aan de verantwoordelijkheid van een officier met de rang van generaal.

Hij stond dus het bevel af aan de Luitenant- generaal Pire.

Deze laatste stuurt op 27 februari 1944 het volgende bericht naar Londen: ik heb het bevel overgedragen door Latour overgenomen. Ik verzeker u van mijn toewijding. Vraag bevestiging. Pygmalion.

Op die datum was Generaal Pire 66 jaar. Niettegenstaande zijn anciënniteit, vond hij het normaal onder het bevel te staan van de Kapitein commandant Claser in 1941 en vervolgens onder dat van de Kolonels Bastin en Gérard. Deze sterke persoonlijkheid verontrustte Londen. Gelukkig stelde de Luitenant- kolonel Devaux die kabinetschef was van de Eerste minister Pierlot en in vreedstijd en tijdens de campagne van 40 gediend had onder Pire, de regering gerust. Pire werd in zijn nieuwe functies bevestigd op 9 maart 1944.

Financiële moeilijkheden

Voor Paul Staes, van de staf, is de financiering van deze organisatie een voortdurende hersenbreker.

Tot in 1943 leefde het Belgisch Legioen van lapmiddelen, leningen en de vrijgevigheid van patriotten. Zo deed de heer Guillaume een gift van 2 500 000 B fr.

In 1943 overhandigt Adrien Marissal, van de zending Stanley, de eerste 50 000 dollars aan de Kolonel Gérard. Deze dienen om de schulden terug te betalen en om de finances vlot te trekken.

Ten gevolge van deze zending beslist de regering een maandelijkse subsidie van 10 miljoen toe te kennen. Aan de koers, op de zwarte markt van 70 Bfr voor één dollar, stelt dit 140 000 dollar voor.

De verzending van die dollars naar hun bestemming zal zeer onregelmatig blijken tengevolge van het wisselvallig parachuteren. Eenmaal zijn doel bereikt moesten deze Amerikaanse dollars in omloop gebracht worden op de zwarte markt; soms aan Duitsers, die hiermee hun persoonlijke rekeningen aandikten in Zuid Amerika !!

/Een anekdote: Pierre d'Ieteren, alias Jules Piette, grote baas van Volkswagen in België genoot in die hoedanigheid van een auto met gasgenerator. Op een dag kwam hij terug uit de Ardennen met 45000 dollar verborgen in een zak hout vastgemaakt op het dak van de auto. Hij werd aan de brug van Hoei door de Duitsers gecontroleerd. Deze verzochten hem twee collega's mee te nemen naar Brussel. Onderweg moest de gasgenerator bijgevuld worden en de Duitse militairen stonden erop deze kleine dienst te bewijzen aan Jules Piette. Ze vulden de gasgenerator bij met de zak hout die de Amerikaanse dollars bevatte! /

Op 17 november 1943 meldt de Kolonel Gérard aan Londen dat de financiële toestand kritisch is omdat hij nog steeds niets ontvangen had sinds de maand augustus. Als antwoord stelt Londen voor zich ter plaatse van fondsen te voorzien. Daarop benadert Jean del Marmol Oscar Plisnier, secretaris-generaal van het Ministerie van Financies, die aanvaardt het Leger van België te helpen. Hij legt het zo aan dat een tand van de mecanographie van de postcheques vervormd wordt. De boekhoudkundige fout die hiervan het gevolg is laat toe om 90 miljoen BFr vrij te maken. De generaal Pire, opvolger van Gérard verdeelt dit manna onder de vijf bevelhebbers van de zones. Londen, dat weet krijgt van deze operatie, veroordeelt ze ten strengste en eist de onmiddellijke terugbetaling van de 90 miljoen aan de postcheques. (zie hieronder) In het totaal zal Londen 1308000 dollar en twee miljoen BFr zenden.

Bovenop de financiering vormt het beheer van het Leger van België een permanente zorg. De Secretaris-generaal van Landbouw, Emile Dewinter, zorgt ervoor elke maand 10 000 bladen met ravitailleringcoupons te bezorgen. Het Instituut Pasteur levert 10 000 anti tetanus ampullen. Dank zij Yvonne Nèvejean worden 500 000 blikjes sardines aan Jean del Marmol overhandigd.

De argwaan van Londen duikt weer op.

In de lente van 1944 is de ontscheping in zicht en kwaadwillige berichten vanuit België wakkeren de argwaan van Londen ten opzichte van het Leger van België weer aan.

De regering zendt de missie Ronald, geleid door de Luitenant Charles Hoyez, om zowel belangrijke militaire instructies als een nota te overhandigen van de eerste minister getiteld: De minister van landsverdediging aan Kolonel Latour, hoofd van de geheime troepen in bezet België.

Op 5 maart 1944 overhandigt de luitenant Hoyez al deze documenten aan generaal Pire, die ondertussen de kolonel Gérard heeft opgevolgd. Eenmaal zijn zending volbracht vertrekt hij terug naar Londen, waar hij nooit zal aankomen.

Langs deze nota licht de eerste minister de bevelhebber van het Leger van België in dat het hem onmogelijk is het bestaan van andere groeperingen te negeren en dat het passend is hen geldelijk te steunen en hen bepaalde militaire sabotage opdrachten toe te vertrouwen op dag J.

De Eerste minister voegt hieraan toe: vanzelfsprekend, moeten uit veiligheidsoverwegingen de geheime troepen en die niet-militaire verenigingen van elkaar afgezonderd blijven en geen contacten met elkaar hebben...De Eerste minister eindigt met zijn overtuiging uit te drukken dat de geheime troepen elke wrijving en botsing op de dag van de actie zullen vermijden .

Anderzijds drukt de regering opnieuw zijn bezorgdheid uit in verband met de handhaving van de orde op het ogenblik van de bevrijding van het land.

De regering wijzigt dus radicaal haar politiek die ze eerder had gedefinieerd in haar opdracht van 30 december 1942 .

De generaal Pire antwoordt de Eerste minister op 15 mei 1944. Hij bevestigt andermaal dat de reguliere burgerlijke autoriteiten de enige gemachtigden zijn om eventueel beroep te doen op de reguliere troepen voor de handhaving van de orde.

Hij drukt vervolgens zijn bekommernis uit dat men het Leger van België zou herleiden tot het niveau van de andere gewapende weerstandsbewegingen, daar waar zijn organisatie, bijna uitsluitend omkaderd door officieren en onderofficieren van het actieve of reservekader altijd behandeld werd als een geïntegreerd deel van het reguliere nationale leger.

Hij herinnert aan de rol toevertrouwd aan het Belgisch Legioen in een opdracht van de regering van 30 december 1942. Anderzijds is het Leger van België de enige weerstandsorganisatie die van de regering een werkelijk militair statuut heeft gekregen, Het paard van Troje. Op bladzijde elf kan men lezen :het geheel van de geheime eenheden en de geheime korpsen vormen het Geheim Leger, dat onder het bevel geplaatst is van de Koning, door bemiddeling van de minister van landsverdediging en de generale staf van het leger. Een opperbevelhebber kan over het Geheim Leger aangesteld worden . Deze aanstelling zal door de Koning gebeuren of door de minister van nationale landsverdediging indien de Koning niet in staat is het bevel erover te verzekeren.

Om dit dossier te bepleiten , vaardigt de Generaal Pire Boris Wolters van zijn staf af naar Londen. Deze laatste , vergezeld van François de Selys, wordt hartelijk ontvangen zowel door de 2de directie van landsverdediging als door de SOE, aan wie hij toelichting geeft over de inplaatsstelling voor het volbrengen van de opdrachten toegewezen aan het Leger van België toelicht.

Daarentegen, zo vertelt ons Henri Bernard , is de ontvangst voorbehouden door de regering ijselijk, niet het minste vriendelijk woord voor de diensten aan het land bewezen.

In werkelijkheid steken de oude spoken, op het ogenblik van de landing, de kop weer op en de Minister van landsverdediging, Hubert Pierlot, richt zich met een lang bericht tot Pygmalion op 1 juni 1944. Het is de Luitenant de Montpellier, gearachuteerd in België, die het aan de bestemming overhandigt op 5 juli.

Het is de moeite waard even de brief van de Eerste minister en het antwoord van Pymalion, die men verloren waanden, in overweging te nemen, want zij onthullen de grote afstand tussen de bekommernissen van de regering van Londen en de dagelijkse moeilijkheden van de onderduiking.

Ziehier de aanhef van de brief van de Eerste minister. Deze zet de algemene toon: De laatste telegrammen verzonden door de bevelvoerders van het Geheim Leger in verband met de ordehandhaving, de financiering van het Geheim Leger en de zending van de "l'ami Jean" naar Engeland tonen aan dat er een ernstige crisis is ontstaan tussen het ministerie van landsverdediging en de bevelvoerders ...

Ordehandhaving. De lange beschouwingen van de minister in verband met dit onderwerp eindigen in de volgende bewoordingen : bijgevolg, gelieve zonder verwijl de noodzakelijke maatregelen te treffen om elke activiteit en voorbereiding , welke dan ook, van militaire formaties, met het oog op de ordehandhaving te stoppen.

Financiering. Het is absoluut onaanvaardbaar dat de financiering van het Geheim Leger verzekerd wordt door P. (Plisnier) en zijn collega's. Een dusdanige toestand zou enkel twijfel kunnen veroorzaken; de publieke opinie verontrusten. Het is passend, in het belang van het hoger doel, elke steun te weren van diegenen waarvan de vroegere houding aanleiding tot discussie zou kunnen geven. Die 90 miljoen moeten dus aan de postcheques terug worden gegeven.

L'ami Jean .Gelieve hem in een strijdende eenheid te plaatsen. U zult hem ontheffen van alle functies in de generale staf.(...)Dit moet beschouwd worden als een volstrekt terecht bevel.

Het Leger van België. De minister van landsverdediging heeft beslist dat de officiële naam zal zijn: Geheim Leger.

Dit schrijven bereikt Pygmalion op het hoogtepunt van de militaire operaties verbonden met de landing. De generale staf overhoop halen op dat ogenblik is onmogelijk en het is eveneens onzinnig zich in een polemiek te engageren met de regering. In volledige overeenstemming

met Jean del Marmol telegrafeert Pygmalion naar London dat hij zich zal schikken naar de bevelen. Maar ter plaatse verandert er niets. Jean del Marmol blijft op de generale staf aan de zijde van Generaal Pire tot aan de bevrijding.

In zijn antwoord van 6 juli antwoordt Pygmalion op elk punt aangehaald door de Eerste minister. Zijn brief begint met de volgend woorden: ik ben zeer verbaasd geweest bij het lezen van uw nota, te vernemen dat u denkt dat er een ernstige crisis bestaat tussen de minister van verdediging en de bevelhebber van het Geheim Leger.

Orde handhaving: De strijd tegen de bezetter is de bestaansreden van het Geheim Leger en de handhaving van de orde is voor haar altijd een ondergeschikte bekommernis gebleven.

Indien de reguliere burgerlijke overheden van Gent en Luik, bekommerd om wat er zal gebeuren op het ogenblik dat de Duitsers vertrekken, ons vragen of ze in geval van nood zouden kunnen beroep doen op het Geheim Leger om hun politiediensten te versterken, lijkt het zeer moeilijk om dit verzoek te negeren.

In het voorbijgaan denk ik dat het nuttig is u te melden dat er zich op dit ogenblik voortdurend groepen vormen om de orde te handhaven; zogenaamde comités 'van bevrijding' die in een aantal gemeentes ontstaan ,waar ze verklaren bevoegd te zijn om de gemeentelijke overheden aan te duiden...Sommige hiervan reiken zelfs opeisingsbevelen uit.

Financiering van het Geheim Leger: Gedurende het hele jaar 1943 en in het begin van 1944 heeft het Geheim Leger 3,5 miljoen ontvangen daar waar haar de zending van belangrijke fondsen formeel waren toegezegd... Het Geheim Leger had meer dan 5 miljoen schulden, gedeeltelijk met als waarborg het persoonlijk bezit van bepaalde leden van de generale staf...

We hebben pas onze toevlucht genomen tot P. na advies ingewonnen te hebben van M.(?) die de hoogste autoriteit genoot in vaderlandslievende middelen. Niet alleen keurde hij dit voorstel goed maar was hij de initiatiefnemer en de waarborg voor de onderhandelaar in deze zaak.

Om te voldoen aan uw wens zal ik overgaan tot terugbetalingen van zodra de middelen die u mij voorspiegelt het zullen toelaten, want tengevolge van ontgoochelende ervaringen uit het verleden oordeel ik het onmogelijk persoonlijk ernstige financiële hulp te verkrijgen voor zulke belangrijke bedragen.

L'ami Jean: Zijn wens is het te dienen in een strijdende eenheid en Pygmalion voegt er aan toe: ik wil u niet verhehlen dat indien het Geheim Leger is wat het nu is, dat aan hem te danken is.

De Luitenant Montpellier, drager van deze persoonlijke brief van Pygmalion aan de Eerste minister, keert op 17 juli naar Londen terug .

Het Geheim Leger mengt zich in de strijd op het ogenblik van de landing.

Zware offers en drie jaar onverbidde strijd tegen de Abwehrstelle België waren nodig om de opbouw van het Geheim Leger te verwezenlijken. Aanvang 1944 was het een volledig gestructureerde oorlogsmachine van 50 000 man geworden. Omkaderd door elite officieren, gehard door drie jaar verdoken strijd, is het geheel klaar om zijn rol toegewezen door de geallieerde strijdkrachten te vervullen..

In februari 1944 nadert de landing. De Kolonel Gérard klaar om naar Londen te vertrekken draagt het bevel over het Leger van België over aan Luitenant-generaal Pire aan wie de eer te beurt valt het in de strijd te leiden.

Ziehier de opdrachten toegewezen door het geallieerde commando.

Op dag J min 10 het spoor- en wegverkeer ontwrichten. Deze taak is essentieel want België is de draaischijf van de verbindingswegen tussen Duitsland en Frankrijk.

De Duitse troepen verdoken bestoken.

De open strijd aanbinden, onder voorwaarde dat de strijd slechts wordt aangeboden indien de tactische omstandigheden ruime overlevingskansen toelaten aan de ingezette eenheden.

De geallieerde troepen bijstaan in hun opmars.

De vernielingen bestemd om de terugtocht van de Duitsers te dekken verhinderen.

Om deze operaties te leiden vestigt de bevelhebber van het Geheim Leger zich veertien dagen vóór de landing te Champles-Rosières, in het centrum van het land, in vooraf voorbereide stellingen. De staf vestigt zich in de eigendom van de weduwe van de Kolonel van de artillerie A. Joosten en eveneens in verschillende huizen verborgen in de bossen.

Rondom dit geheel was een hele opstelling voorzien om de communicatie met de bevelhebbers van de vijf zones te verzekeren: Majoor Leurquin, zone I, Henegouwen, Tussen Samber-en Maas; reserve Majoor Gaston Mesmaekers, zone II, Antwerpen en Limburg; Majoor Auguste Haus, zone III, Oost-en West-Vlaanderen; Kolonel SBH Liebrechts, aangehouden op 17 augustus 1944, dan de Kolonel Cuvelier, zone IV, het centrum van het land; Majoor Albert Bastin, zone V: het gedeelte ten oosten van de Maas; de mobiele reserve, ter beschikking van de bevelhebber van het Geheim Leger, wordt geleid door de Kolonel L. Deleuze; het eskadron Brumage is belast met de verdediging van de generale staf.

Elk van deze eenheden heeft zijn eigen verhaal, zijn aandeel aan arrestaties, zijn heldendaden en zal gedisciplineerde uitvoerder zijn van de bevelhebber.

Rosières, juli 1944

Van links naar recht: Jean del Marmol, Generaal Pire, J van der Bruggen, Majoor DeRidder, Pierre Stasse

Op 4 augustus bedreigt een dodelijk gevaar andermaal het hoofdkwartier. De drukke activiteit en het onophoudelijk heen-en-weer geloop dat inherent is aan de operaties die verbonden zijn met de ontschepping, wijzen erop dat het Geheim Leger zeer actief is in die hoek van Waals Brabant. De Duitsers, gealarmeerd organiseren een grootscheepse razzia met 3000 infanteristen, met de steun van twee batterijen veldartillerie.

Deze operatie wordt geleid door een generaal die zijn commandopost installeert aan de spoorwegovergang van Waver.

Om 3 uur 's morgens kammen de infanteristen in tirailleur het hele gebied uit.

Praktisch alle mannen van het hoofdkwartier, Pygmalion inbegrepen, worden aangehouden en naar controleposten afgevoerd. De koelbloedigheid van elkeen, hun perfecte dekmantel, maar vooral de afgezwakte ijver van de Duitsers, bekommerd om de naderende nederlaag, maken dat er bij mirakel niemand wordt aangehouden.

Het hoofdkwartier verlaat zijn stelling om zich gedurende enkele tijd te installeren in het kasteel van Boneffe, kortbij Eghezée, maar komt terug naar Rosières eenmaal het alarm voorbij is.

De studie van de Duitse archieven na de oorlog, toont aan dat een grootschalige zuiveringsactie over heel het land in voorbereiding was. Het handelde zich hier om een

werkelijk bloedbad bestemd om de zwakke pogingen van de weerstand in België definitief uit te roeien.

De sabotages

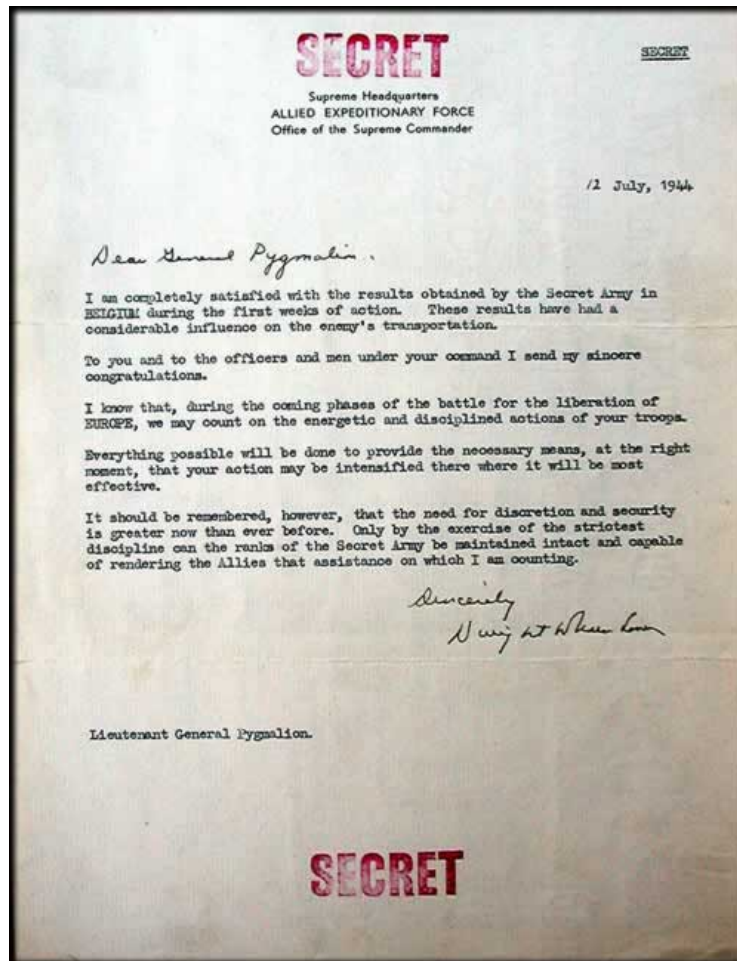
De belangrijke sabotage afdeling wordt geleid door de Majoor van de genie De Ridder. Als functionaris bij Openbare Werken is hij uitstekend geplaatst om de nodige inlichtingen voor zijn opdrachten te bekomen .

De doeltreffendheid van de uitgevoerde vernielingen dwingt de bewondering af van de Generaal- majoor Sir Collin Gubbins ,hoofd van de SOE.

Buiten het veroorzaken van 116 ontsparingen, het droogleggen van het kanaal van Charleroi, worden 95 spoorwegbruggen , 12 bruggen, 15 sluizen ,17 tunnels, 285 locomotieven, 1365 spoorwegwagons en verschillende boven- en ondergrondse kabels en telefooncentrales, een trein met benzine te Spontin en munitiedepots vernield.

Niettegenstaande de beperkingen aan springstoffen, tengevolge van vertragingen in het parachuteren, is deze sabotage actie een waar succes. Hiervan getuigt de brief van 12 juli 1944 die Generaal Eisenhower laat toekomen aan Generaal Pire met een speciaal gearachuteerde geheim gezant.

Men kan er lezen: Ik ben ten zeerste tevreden over de resultaten behaald door het Geheim Leger van België tijdens de eerste weken van de acties: deze resultaten hebben een aanzienlijke invloed gehad op het transport van de vijand. Zowel aan u zelf als aan uw officieren en uw manschappen bied ik mijn oprechte gelukwensen aan.

Het bestoken en de openlijke strijd.

Verskillende factoren verminderen in belangrijke mate de noodzaak en het belang van de strijd tegen de Duitse troepen waarvoor het Geheim Leger zich had voorbereid.

- de bliksemsnelle opmars van de geallieerden

- de Duitsers, zich bewust van de doeltreffendheid van het Geheim Leger, verlaten België zonder te strijden teneinde de opmars van de geallieerden te blokkeren aan de Hollandse en Duitse grens.

-Schaars zijn de eenheden van het Geheim Leger die correct bewapend zijn, dit ten gevolge van de vertraging van de droppings. Ziehier wat de Engelse Majoor Hugh Fraser, toekomstig minister van luchtvaart in het kabinet Mac Millan in verband met dit onderwerp zegt naar aanleiding van de missie Brutus: de moed van de Ardenezen was episch; de mislukking van de aan te voeren hulp door de regeringen van de vrije wereld was schandelijk, vanuit militair oogpunt een dwaasheid.

Niettemin heeft het Geheim Leger meer dan 20 000 gevangenen gemaakt, waaronder drie generaals.

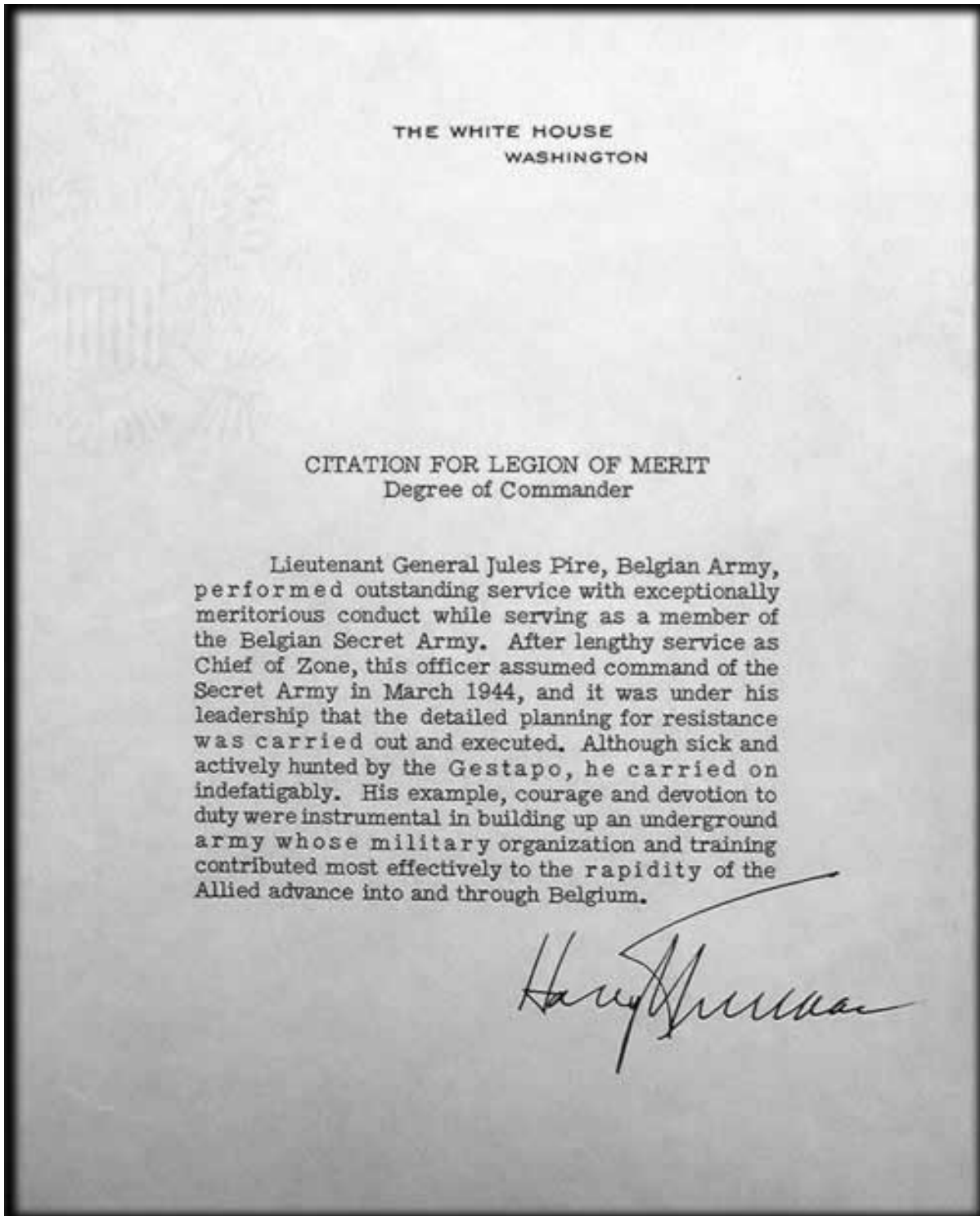
Sommige eenheden werden evenwel toch in geregelde gevechten verwickeld.

Het escadron Brumage neemt aan de zijde van de Canadezen deel aan de inname van Wilmarsdonk; een detachement van de mobile reserve ter sterkte van drie compagnies en de colonne Plisnier 500 man sterk zullen ook in gevechten verwickeld geraken.

Bijstand aan de geallieerde strijdkrachten

Ter gelegenheid van een onderhoud in Washington in 1953 verklaart Generaal T. Gerow, bevelhebber van het Vde Amerikaanse Corps aan Henri Bernard: Toen ik kennis nam van de opdracht die mij opgelegd werd: de Maas oversteken en Luxemburg bevrijden heb ik een grijns getrokken. Ik had nog nooit de Ardennen bezocht, maar mijn lessen aardrijkskunde hadden me geleerd dat het een bebost gebied was, modderachtig, versneden door ingebedde valleien, zeer geschikt voor de verdediger. In tegenstelling tot mijn verwachtingen echter, was dit het gemakkelijkste deel van mijn lange tocht vanuit Normandië tot in het hart van Duitsland. Uw verzetsstrijders hadden de weg helemaal opgeruimd. Ik ben de hoofdstad van Luxemburg op 10 september binnengekomen. Ik heb de berekening gemaakt: mijn Vde Corps heeft met twee uur het record gebroken van de tanks van von Kleist die het traject in omgekeerde zin aflegden in mei 1940.

Eenmaal de vrede teruggekeerd werd de bevelhebber van het Geheim Leger door de Amerikanen gedecoreerd. Het citaat dat de decoratie begeleidt en dat ondertekend is door de President Harry Truman eindigt met een prachtig eerbetoon rechtstreeks gericht aan het Geheim Leger waarvan de militaire organisatie en de opleiding op een zeer betekenisvolle wijze bijgedragen hebben aan de snelle vordering van de geallieerden door België.

De anti-destructie en de redding van de haven van Antwerpen

Op dat gebied zijn de successen opzienbarend geweest. De mooiste parel van de Belgische gewapende weerstand is de redding van de havens van Gent, Brugge en vooral die van Antwerpen.

De episode in verband met deze laatste is waard verteld te worden.

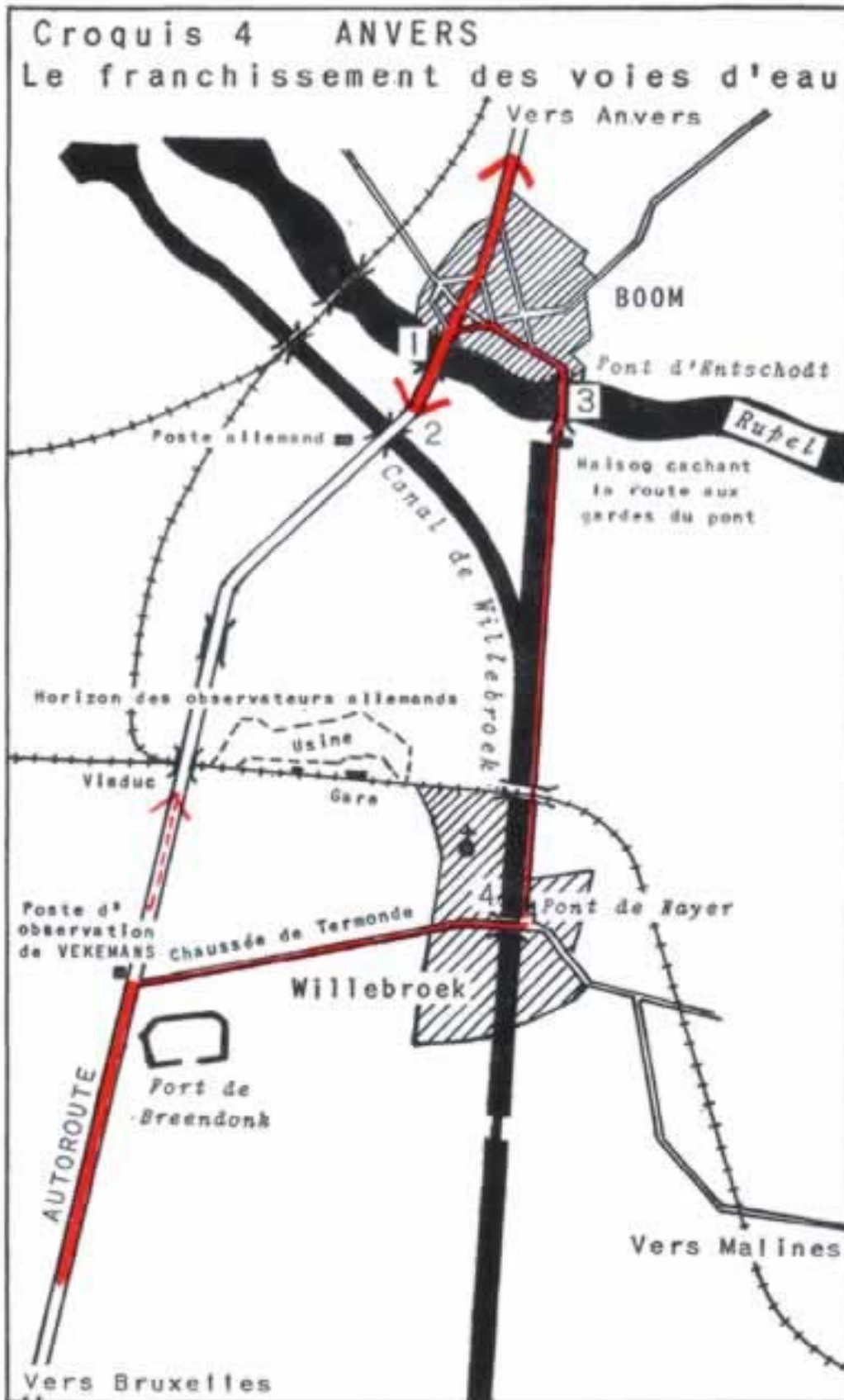
Bij hun aankomst in België zijn de geallieerden nog altijd afhankelijk van hun kunstmatige havens in Normandië voor het geheel van hun logistieke bevoorrading, want alle Atlantische havens zijn door de Duitsers onbruikbaar gemaakt. Het was dus essentieel dat de geallieerden konden beschikken over de haven van Antwerpen om hun finale aanval tegen het Reich in te zetten.

Ook de Belgische weerstand is zich bewust van het strategisch belang van Antwerpen. Vanaf 1943 had de Kapitein Eugène Colson van de Nationaal Royalistische Beweging en die de haven heel goed kende, een groep matrozen, loodsen en havenarbeiders, allen Mannen van de Bassijn, aangeworven om de vernieling van de haveninstallaties te dwarsbomen.

De omvang van de taak brengt onmiddellijk aan het licht dat het succes van een dergelijke onderneming de mobilisatie vereist van alle goede wil. In een bewonderenswaardige en uitzonderlijke opwelling van solidariteit verenigen zich alle Antwerpse weerstandsgroeperingen, Witte Brigade, Nationaal Royalistische Beweging, Geheim Leger, Onafhankelijkheidsfront, Groep G, onder het gezag van de luitenant van de genie Urbain Reniers van het Geheim Leger en verdelen de taken onder elkaar: de bewaking van de toegang tot de haven, de beveiliging van de kaaien en de sluizen, beveiliging van de aandrijvingsinstallatie, het vlottend materiaal, petroleum installaties, de tunnels onder de Schelde. Jean del Marmol ontmoet Reniers veelvuldig om hem de onderrichtingen van Pygmalion mee te delen.

De geallieerden, eveneens er op uit om over de haven van Antwerpen te kunnen beschikken, zenden in februari 1944 Philippe de Liedekerke, agent parachutist van de Special Air Service om zich over de toestand te informeren. Deze kan rapporteren dat de zaak in goede handen is.

Bij het naderen van de geallieerden begint de Antwerpse weerstand met een reeks behoedzame maatregelen, men kan wel alles goed voorbereiden toch neemt het niet weg dat er zich een cruciaal moment voordoet op het ogenblik dat de geallieerden aankomen. Hier situeert zich een buitengewone episode.

Op 3 september gaat de Luitenant van de genie Robert Vekemans het dispositief verkennen dat de Duitsers hebben opgesteld te Boom, op de hoofdweg naar Antwerpen, om de twee bruggen die het zeekanaal van Willebroek en de Ruppel overspannen op te blazen.

De Luitenant Vekemans lokaliseert anderzijds een alternatief traject om de Engelse tanks toe te laten de twee waterlopen te overschrijden buiten het zicht van de Duitsers, de hoofdweg terug te vervoegen en zo, omgekeerd de Duitse post belast met het opblazen van de twee voornaamste bruggen aan te vallen.

Op 14 september vanaf acht uur 's morgens vat de Luitenant Vekemans post aan het kruispunt van de grote baan en de Dendermondse steenweg om de Engelsen op te wachten.

De eerste elementen van de 11de Britse gepantserde divisie die van de Luitenant- generaal Bryan Horrocks het bevel gekregen heeft zich meester te maken van Antwerpen, vordert met grote snelheid op de grote baan en ontmoet rond 9 uur een man in gabardine in het midden van de baan, gesticulerend om te pogen de gepantserde colonne te doen stoppen.

De eerste drie tanks rijden voorbij en vervolgen hun weg in de richting van Boom. De vierde tank, deze van de Squadron leader John Dunlop houdt halt en deze revolver in de hand aanvaardt naar de luitenant Vekemans te luisteren. De Britse officier laat zich overtuigen, overlegt met zijn oversten, die instemmen en geeft op het allerlaatste ogenblik de eerste drie tanks op weg naar Boom het bevel rechtsomkeer te maken alvorens opgemerkt te worden door de Duitsers.

De Britse gepantserde colonne geleid door de luitenant Vekemans verlaat de hoofdweg, rijdt langs de Dendermondse steenweg in de richting van Willebroek, steekt het kanaal op de brug de Nayer over, die noch bewaakt noch ondermijnd is, volgt het gesinteld jaagpad van het kleine kanaal van Willebroek, komt aan de houten brug d'Enschoot over de Rupel die bewaakt en ondermijnd is, neutraliseert de kleine Duitse post, rukt met de hulp van voorbijgaande burgers het lont weg, steekt de Rupel over, vervoegt de hoofdweg naar Antwerpen, voert een verrassingsaanval op de Duitsers uit en maakt zich meester van de twee bruggen, intact, die de hoofdas naar Antwerpen vormen.

Eenmaal de weg vrij stoten de Britse tanks door richting Antwerpen. Iets verder nemen ze Edouard Pilaet van het Onafhankelijkheidsfront aan boord. Deze leidt de colonne door de stad Antwerpen naar de haven. Met de hulp van de weerstand wordt de Duitse vernielingsinstallatie snel geneutraliseerd. De haven van Antwerpen viel omzeggens praktisch intact in de handen van de geallieerden .

De volgende dag op 5 september komt een gepantserde auto van de brigade Piron Pygmalion afhalen in Rosières om hem naar het hoofdkwartier van het XXXste Britse Corps, dat net Brussel bevrijd heeft , te brengen.

De luitenant generaal Horrocks dankt de luitenant generaal Pire zeer hartelijk voor de hulp die de weerstand geboden heeft tijdens de opmars door België en de beide generaals worden in audiëntie ontvangen bij de Koningin Elisabeth van België .

Dit buitengewoon wapenfeit heeft niet alleen de duur van de oorlog met maanden ingekort, zoals de Generaal- majoor G.W.R. Erskine, hoge afgevaardigde van Eisenhower in Brussel verklaarde; het is bovendien een wezenlijke factor geweest voor de wederopbouw van België, want gedurende minstens twee jaar werd alles wat nodig was om de Europese economie weer op gang te krijgen door Antwerpen vervoerd.

Het belang van de redding van Antwerpen wordt nog kracht bijgezet door de wanhopige poging van de Duitsers om de haven weer in te nemen. Hiertoe brengen ze hun laatste grote Ardennen offensief in december 1944 op gang. (The Battle of the Bulge) .

De demobilisatie van het Geheim Leger

Eenmaal het Belgisch grondgebied bevrijd richt de Generaal Pire zich een laatste maal tot zijn troepen op 10 oktober 1944 om hen geluk te wensen en te danken en om de demobilisatie van het Geheim Leger te bevelen.

Zodoende werd het bewijs van discipline en volmaakte loyauteit van het Geheim Leger geleverd en werd zijn herhaalde eis om aanspraak te maken op het statuut van regulier leger, dat hem werd toegekend in augustus 1943 door de regering met Het paard van Troje, gerechtvaardigd.

Zo gebeurde niet bij sommige andere organisaties die getracht hebben munt te slaan uit de overgangssituatie om politieke doeleinden na te streven.

Het was dus ongegrond dat de regering bij haar terugkeer naar Brussel een wet uitvaardigde op 13 september 1944 met de opsomming van de officieel erkende weerstandsbewegingen, het Geheim Leger inbegrepen. De Generaal Pire had dus gelijk in zijn brief van 14 mei 1944 gericht aan de Eerste minister zijn vrees uit te drukken dat men het Geheim Leger zou verlagen tot de rang van alle andere weerstandsverenigingen.

Door de wapens neer te leggen kon het Geheim Leger er trots op zijn het respect van de geallieerden te hebben afgedwongen en volledig dat volbracht te hebben waarvoor het opgericht werd door een groep bekende personen, dappere mannen en vrouwen waarvan velen hun leven hebben opgeofferd en dit alles werd overheersd, zegt ons Henri Bernard, door de waardevolle figuur van de Luitenant generaal Jules Pire, die we in roemrijke gedachte houden.

Plakkaat voor Generaal Pire in de Koninklijke Militaire School

Besluit

Om dit relaas van de heldedaden volbracht door ons leger te besluiten dringt zich onvermijdelijk een laatste bedenking op in verband met het probleem van de politiek dat gedurende de hele oorlog lang gewogen heeft op de verhoudingen tussen de regering te Londen en het Geheim Leger .

Zestig jaar zijn verstreken en alle actoren zijn verdwenen: het is dus mogelijk dit probleem sereen aan te halen.

Deze moeilijkheden zijn het gevolg van de bijzondere en zeer uitzonderlijke toestand veroorzaakt door het feit dat in mei 1940 de regering en koning Léopold III, staatshoofd en opperbevelhebber van het leger, gedurende vier oorlogsjaren van elkaar gescheiden werden.

We mogen van geluk spreken dat onze ministers Londen hebben kunnen vervoegen. Op deze wijze hebben ze de aanwezigheid van de Belgen gedurende heel de oorlog aan de zijde van de geallieerden kunnen verzekeren. Zij hebben bijgedragen aan de oorlogsinspanningen door de bodemschatten van Belgisch Congo, waaronder onder andere het uranium van Shinkolobwe, in te brengen.

Zij hebben eveneens de brigade Piron die deelgenomen heeft aan de herovering van Europa aan de zijde van de geallieerden op de been gebracht.

De daden van de regering op andere gebieden zijn eveneens opmerkenswaardig: het uitstekend succes van de dienst Socrates, die aanzienlijk de zending van onze arbeiders naar Duitsland zal beperken; de monetaire hervorming van Camille Gutt die de Belgische frank tot de stevigste munt van bevrijd Europa gemaakt heeft; het verdrag van de Benelux, voorbode van Europa ...

De Belgische regering in Londen verdient de erkentelijkheid van de natie.

In bezet België hebben de militaire en burgerlijke weerstand eveneens, elk op zijn manier, in bloed en tranen, een enorme dienst bewezen aan het land en zij hebben doeltreffend bijgedragen tot de bevrijding van België en het herstel van de vrijheid in Europa.

Daarbij komt het uitzonderlijke wapenfeit van de redding van de haven van Antwerpen, waarvan de gevolgen op zowel militair als burgerlijk vlak geweldig zijn geweest voor de geallieerden, voor België en ook voor Europa.

In september 1944, toen de regering naar Brussel terugkeerde, hadden de mensen van Londen en die van België elkaars weerzien opgetogen moeten vieren en elkaar wederzijds gelukwensen voor datgene wat zowel de ene als de andere had verwezenlijkt.

In een betreurenswaardige doch menselijke reactie, heeft elk er de voorkeur aan gegeven zijn eigen bijdrage aan de oorlog op te waarderen.

Hieruit groeide een sluimerend conflict dat de Belgen uit Londen, gesteund door de geallieerden, onvermijdelijk gingen winnen.

De argwaan die Londen koesterde ten opzichte van wat zich in België voordeed veranderde na de bevrijding, in een gevoel van superioriteit, dat lang heeft gewogen op het openbaar leven in België.

Dit alles behoort tot een ver verleden, het was dus mogelijk deze bladzijden samen te stellen om een laatste eerbetuiging te brengen aan alles wat de Belgen volbracht hebben tijdens de bezetting, en de heldedaden in herinnering te brengen van die buitengewone vergeten giganten .

1. Het Bevrijdingsleger, Witte Brigade, Royalistisch Nationale Beweging, Belgische Militaire Organisatie van de Weerstand, Onafhankelijkheidsfront, Kempisch Legioen, Groep G, Clarence, Socrates, Zéro, Luc, Hotton, Dienstweigeraars, Onafhankelijken, Nola, Comète (dank zij dewelke 800 neergehaalde piloten Engeland weer zullen bereiken)

Winston Churchill, Memoires van de Tweede Wereldoorlog, Franse vertaling, uitgeverij Plon, 1951, boekdeel IV, het keerpunt van het noodlot, deel 2, de Japanse stormloop 15 januari- 3 juli 1942 blz 29.

Van 3 september tot 28 september 1944 hebben Betty Motte, Jacqueline Leclercq en Francine Legrand 765 berichten van de generale staf naar Londen gecodeerd en gedecodeerd, 711 berichten van Londen naar de generale staf, waaraan men de briefwisseling tussen de generale staf en de vijf zones in België moet toevoegen.

4. Duitse archieven op microfilm geplaatst in Alexandria (Washington) microfilm T 501 volgnummer 97 Militärverwaltungschef 8511 FT 319 tot 519 Aktenmaterial über Massnahmen zur Aufrechterhaltung der öffentlichen Sicherheit einschliesslich Sühnemassnahmen.

Het XXXde Corps is samengesteld uit de 11de gepantserde divisie en van de gepantserde Divisie van de Welsh en Grenadiers Guards. Het wordt bevolen door de Luitenant-generaal Bryan Horrocks, held van El Alamein, van Mareth en de doorbraak van Tunis.

Bibliografie

Henri Bernard, Histoire de la Renaissance européenne, Editions Marabout université, 1968. Préface du major général sir Colin Gubbins.

Henri Bernard, La résistance 1940-1945, La Renaissance du Livre, Collection Notre passé.

Henri Bernard, L'Armée secrète 1940-1945, Editions Duculot 1986.

Henri Bernard, Jean del Marmol, une grand figure de l'Armée secrète, Editions Pierre de Meyere.

Le volume Jours de Londres dans la collection Jours de guerre a été publié par Dexia en 2000.

Pierre van Haute - Pire
Ere-ambassadeur
februari 2008

